**Ehkäisevän päihdetyön vuosikertomus 2026 ja valtakunnallinen ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma 2026–2035**

Hyvinvointijaos 24.11.2026
19/00.01.02/2026

Valmistelija ehkäisevän päihdetyön koordinaattori Jaana Niiranen, puh. 044 740 1141

Ehkäisevä päihdetyö on osa kunnan lakisääteistä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Työn tavoitteena on ehkäistä ja vähentää alkoholin, huumausaineiden, tupakka\- ja nikotiinituotteiden sekä rahapelaamisen aiheuttamia haittoja. Siilinjärvellä ehkäisevä päihdetyö kohdistuu kaikenikäisiin kuntalaisiin.

**Ehkäisevä päihdetyö Siilinjärvellä vuonna 2026**

Vuoden 2026 aikana ehkäisevää päihdetyötä on toteutettu monialaisesti yhteistyössä kunnan eri palvelujen, Pohjois-Savon hyvinvointialueen, Kuopion kaupungin, oppilaitosten, järjestöjen, seurakunnan ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Työtä toteutetaan muun muassa valtakunnallisen Pakka-toimintamallin mukaisesti. Yhteistyötä tehdään useissa paikallisissa, seudullisissa ja valtakunnallisissa verkostoissa.

Vuoden aikana lapsille ja nuorille järjestettiin ehkäisevän päihdetyön ja hyvinvoinnin oppitunteja. Lisäksi järjestettiin muun muassa laillisuuskasvatukseen ja kiusaamiseen liittyvää oppituntia sekä Ankkurin koulukierroksia. Toimintaa toteutettiin myös toisella asteella sekä huoltajille ja henkilöstölle. Vuoden aikana ehkäisevä päihdetyö näkyi lisäksi muun muassa FestariPakka-toiminnassa, kutsunnoissa, Asunnottomien yössä sekä huumekuolemien ehkäisyyn ja ensiapuun liittyvässä koulutuksessa. Ankkuri-toiminnassa työskentelyn piirissä oli 21 nuorta.

Nuorten päihteiden käyttö on kouluterveyskyselyn perusteella vähentynyt, ja myös sähkösavukkeiden eli vapen käytön on havaittu vähentyneen. Paikallisissa havainnoissa on kuitenkin noussut esille alkoholin käytön lisääntymistä. Lisäksi nuorten pahoinvointi näkyy muun muassa ilkivaltana, kiusaamisena ja ajoittain rasistisena käyttäytymisenä. Nuorten tulevaisuususkon heikentyminen sekä tarve turvallisten aikuisten kohtaamiseen ovat nousseet esille nuorisotyön arjessa.

**Valtakunnallinen ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma 2026–2035**

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on julkaissut uuden ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelman vuosille 2026–2035. Toimintaohjelma on kokonaisuudessaan luettavissa THL:n verkkosivuilta. Ohjelma ohjaa alkoholi-, huume-, tupakka- ja nikotiinituote- sekä rahapelihaittojen ehkäisyä kansallisesti, alueellisesti ja paikallisesti. Ohjelma tukee ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä annetun lain (523/2015) sekä päihde- ja riippuvuusstrategian toimeenpanoa.

Ohjelman tavoitteena on, että vuoteen 2035 mennessä aikuisten alkoholin, huumeiden sekä tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttö ja riskitason rahapelaaminen vähenevät. Alaikäisten tavoitteena on päihteettömyys sekä nikotiinituotteiden ja rahapelien käytön ehkäiseminen. Samalla tavoitellaan päihteistä ja riippuvuuksista aiheutuvien haittojen vähentymistä eri ikäryhmissä ja heidän läheisillään.

Uuden toimintaohjelman kolme keskeistä painopistettä ovat tutkittu tieto ja laadukkaat rakenteet, arkiympäristöt muutoksentekijöinä sekä varhainen tunnistaminen ja tarvelähtöinen tuki. Painopisteitä täydentävät läpileikkaavina teemoina vaikuttava viestintä, osaamisen vahvistaminen, osallisuus ja stigman vähentäminen.

Ohjelmassa huomioidaan aiempaa vahvemmin muuttunut toimintaympäristö, kuten uusien nikotiinituotteiden yleistyminen, alkoholin saatavuuden lisääntyminen, verkkorahapelaamisen kasvu, huumehaittojen ja huumekuolemien lisääntyminen, teollisuuden ja markkinoinnin uudet vaikuttamiskeinot sekä haavoittuvassa asemassa olevien väestöryhmien tarpeet.

**Toimintaohjelman vaikutukset kunnan ehkäisevään päihdetyöhön**

Kunnan näkökulmasta uusi toimintaohjelma edellyttää ehkäisevän päihdetyön tarkastelua entistä vahvemmin osana kunnan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistä. Ohjelmassa kunnille ja hyvinvointialueille korostuvat erityisesti ehkäisevän päihdetyön rakenteiden ja koordinoinnin vahvistaminen, paikallinen tiedolla johtaminen, lasten ja nuorten suojaaminen, eri toimialojen yhteistyö, varhaisen tunnistamisen menetelmät sekä asukkaiden osallisuus.

Siilinjärven ehkäisevän päihdetyön kehittämisessä tämä tarkoittaa käytännössä muun muassa:

- paikallisen päihde- ja riippuvuustilanteen säännöllistä seurantaa ja tiedon hyödyntämistä toiminnan suunnittelussa,
- ehkäisevän päihdetyön huomioimista kunnan eri toimialoilla ja kuntalaisten arkiympäristöissä,
- lasten ja nuorten suojaamiseen tähtäävien toimien jatkamista ja vahvistamista,
- yhteistyön vahvistamista Pohjois-Savon hyvinvointialueen sekä muiden paikallisten ja alueellisten toimijoiden kanssa,
- päihteiden käytön ja muiden riippuvuusriskien varhaisen tunnistamisen sekä puheeksi ottamisen vahvistamista eri palveluissa,
- henkilöstön osaamisen ja ehkäisevää päihdetyötä tukevan viestinnän kehittämistä sekä
- kuntalaisten ja eri väestöryhmien osallisuuden vahvistamista ehkäisevän päihdetyön suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Vuonna 2027 ehkäisevän päihdetyön kehittämisessä on tarkoituksenmukaista vahvistaa erityisesti kohtaamista ja varhaista puheeksi ottamista. Nuorten rinnalla toimintaa on tarkoitus suunnata nykyistä vahvemmin myös työikäiseen väestöön muun muassa kansalaisopiston, kirjaston, harrastustoiminnan, järjestöjen, työterveyshuollon ja työllisyyspalvelujen kautta. Työikäisten hyvinvoinnin tukeminen tukee samalla vanhemmuutta ja siten myös lasten ja nuorten hyvinvointia. Lisäksi vuonna 2027 laaditaan Siilinjärven ehkäisevän päihdetyön suunnitelma vuosille 2027–2031.

*Päätöksen vaikutusten ennakkoarviointi: Päätöksen vaikutusten ennakkoarviointia ei tarvita, koska kyseessä on raportti ja kansallisen ohjelman esittely.*

Päätösehdotus

Hyvinvointijaos merkitsee tiedoksi Siilinjärven ehkäisevän päihdetyön vuosikertomuksen 2026 sekä valtakunnallisen ehkäisevän päihdetyön

toimintaohjelman 2026–2035 keskeiset linjaukset ja niiden vaikutukset kunnan ehkäisevän päihdetyön kehittämiseen.

Päätös